

فقه اسلامی مرهون امام صادق(ع)

رئیس دانشگاه ادیان و مذاهب با تأکید بر توجه به مخاطب شناسی در سیره امام صادق(ع) گفت: ایشان سعی می‌کرد ظرفیت مخاطب را در نظر بگیرد ...



همشهری آنلاین: رئیس دانشگاه ادیان و مذاهب با تأکید بر توجه به مخاطب شناسی در سیره امام صادق(ع) گفت: ایشان سعی می‌کرد ظرفیت مخاطب را در نظر بگیرد و متناسب با آن سخن بگوید. اگر فردی امام را به عنوان معصوم قبول نداشت امام نمی‌آمد در پی اثبات عصمت خود باشد بلکه سعی می‌کرد از شیوه مورد پذیرش فرد وارد و معارف حقیقی اسلام را منتقل کند.

حجت الاسلام ابوالحسن نواب رئیس دانشگاه ادیان و مذاهب قم در گفتگو با خبرنگار مهر، به شرایط تاریخی زندگانی امام صادق(ع) اشاره کرد و گفت: اکثریت مردم در آن زمان اهل سنت بودند و شیعه در اقلیت بود اما به جهت برجستگی علمی و فقهی که امام صادق(ع) داشتند، مورد توجه همه مسلمانان اعم از شیعه و سنی بودند.

وی افزود: برخی تصور می‌کنند که ابوحنیفه در برابر امام صادق(ع) جلسات درس برپا کرد در حالیکه ابوحنیفه از فقهای برجسته مسلمین بود اما شاگردی امام صادق(ع) از افتخارات او بوده است. امام صادق(ع) زعامت اقلیت شیعه را تشکیل می‌دادند اما همه مسلمانان به جهت وابستگی ایشان به پیامبر (ص) و شخصیت والای علمی و فقهی و دینی که داشتند، علاقه ویژه‌ای به آن بزرگوار داشتند.

عضو مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی بر ضرورت نگاه تقریبی میان مسلمین با توجه به سیره ائمه اطهار(ع) تأکید کرد و یادآور شد: امام صادق(ع) چگونه نفوذ کرد که ابوحنیفه و حتی دشمنان ایشان می‌گویند که در زیر آسمان فقیه تر، عادلتر، باتقوا و پاکتر از امام صادق(ع) نمی‌شناسیم؟! آن حضرت از ما شیعیان همین را می‌خواهد که با پاکی و صداقت و اخلاق در بین اهل سنت نفوذ کنیم. ایشان در عین اینکه در اقلیت بودند اما به دلیل جایگاه برجسته علمی و فقهی با تعاملی که اهل سنت داشتند موفق شدند معارف ناب اسلامی را گسترش دهند.

نواب ایجاد انقلاب علمی و فرهنگی توسط امام باقر(ع) و به ویژه امام صادق(ع) را نتیجه فشار فوق العاده حکومت اموی خواند و گفت: حکومت امویسختگیری را با علویون شروع کرد و فاصله را از مکتب واقعی رسول خدا عملاً نشان داد. در آن زمان نه تنها اجازه نگارش احادیث داده نمی‌شد، بلکه به ساخت روایات جعلی اهتمام می‌کردند و مردم را از منبع اصلی اسلام دور می‌کردند.

وی افزود: با این کارها مردم از فرهنگ شفاهی حدیث دوران پیامبر فاصله گرفتند و از آن پس به دنبال منبع موثق برای دریافت معارف ناب اسلامی می‌گشتند. از یک طرف ظلم به اهل بیت(ع) و از طرفی محبوبیتی که این خاندان در میان مردم داشتند باعث شد مباحثشان را گسترش دهند و با اخلاق برجسته‌ای که امام باقر(ع) و امام صادق(ع) داشتند، توانستند در میان اهل سنت که اکثریت جامعه اسلامی را تشکیل می‌داد نفوذ کنند و معارف حقه اسلام را منتقل نمایند.

رئیس دانشگاه ادیان و مذاهب قم با بیان اینکه امام صادق(ع) نسبت به دیگر ائمه از عمر طولانی تری برخوردار بودند به گونه‌ای که ایشان را «171#& شیخ الاثمه» می‌خوانند، افزود: در طول عمر شریف امام صادق حدود 4 هزار نفر بهره بردند و عباراتی که در مورد امام صادق(ع) در تاریخ به کار رفته چه از طرف علمای آن زمان و شاگردان و چه از زبان مخالفین بی نظیر است و این به دلیل تعامل فوق العاده حضرت با مردم است.

وی با اشاره به انتشار ترجمه کتاب «171#& الامام الصادق فی مذاهب اهل سنت» اثر «171#& اسد حیدر» به فارسی در 8 جلد توسط دانشگاه ادیان و مذاهب، در مورد علت عدم همراهی امام با قیامهای آن زمان علیه حکومت اموی و عباسی گفت: این عدم همراهی چند علت داشت؛ یکی ریشه‌های اعتقادی برخی از این گروهها بود یعنی برخی کیسانی بودند و اعتقاداتشان در مورد ولایت و امامت شفاف نبود.

حجت الاسلام نواب افزود: علت دیگر مسئله تبعیت نداشتن آنها از اهل بیت؛ و همچنین عدم موفقیت آنها بود. علت دیگری که می‌توان محتمل دانست این بود که امام صادق(ع) فرصت را برای اشاعه معارف اهل بیت به دست آورد و اگر امام همراه آنها بود و آنها سرکوب می‌شدند قطعاً ما این معارف اسلامی و تشیع امروزی را نداشتیم.

وی تأکید کرد: امام صادق(ع) چون به معدن غیب وصل بودند و از نتایج کار مطلع بودند. با اینکه آنها با امام صادق مشورت نکردند

اما ایشان آنها را رد نکردند بلکه با آنها همراهی نکردند و حتی می بینیم که گاهی آنها را دعا می فرمودند. برای جا افتادن این مطلب مثالی می زنم؛ آیت الله حائری مؤسس حوزه علمیه بودند و با رضا شاه درگیر نشد اما ثمره حوزه او امام خمینی شد. شاید آیت الله حائری شرایط را برای قیام آماده نمی دانست اما ظرف قیام را آماده کرد و امام خمینی شاگرد این مکتب بود.

عضو مجمع جهانی اهل بیت(ع) گسترش فقه اسلامی را مرهون امام صادق(ع) خواند و افزود: مرحوم آیت الله بروجردی می گفتند فقه شیعه به منزله تعلیقه ای بر فقه اهل سنت است؛ نص رایج زندگی مردم، زندگی اهل سنت بود. از امام صادق(ع) سؤال می کردند که الناس یا مردم (اهل سنت) اینگونه انجام می دهند ما چه کنیم؟ امام صادق در بسیاری از موارد می فرمودند همان کار را بکنید و گاهی هم توضیح می دادند که خیر، با این مشخصات فلان کار را انجام دهید. در ابتدا و در کنار گسترش فقه اسلامی توسط امام باقر و صادق(ع)، فقه شیعی نیز تبیین شد و بعد تمام زمینه های مورد نیاز و سؤالات را جواب دادند،

وی تأکید کرد: امام صادق در کلام، تفسیر، عقاید، تاریخ و ... معارف نابی را به ما رساندند و نه تنها تمام شبهات و به ویژه غلو را پاسخ دادند بلکه تبیین مسئله امامت و ولایت و همه معارف شیعه مرهون ایشان است.

نواب در پاسخ به این سؤال که آیا امام صادق این معارف شیعی را در مجالس خصوصی و در میان شیعیان می فرمود و یا در جمع اهل سنت که غالب مردم را تشکیل می دادند؟ گفت: امام صادق(ع) عقیده خودشان را می فرمود اما عقیده شان را به گونه ای بیان می کردند که برای هیچکس شبه ای ایجاد نمی شد. امام صادق(ع) مکتب خود را بر تفقه، استدلال و اخلاق مبتنی کردند.

وی تأکید کرد: امام صادق در مواجهه با کسی که اعتقاد به امام و ولایت ایشان نداشت اما به عالم، صالح و اولاد رسول خدا بودن ایشان معترف بود، به روش خاصی معارف را می رساند. ایشان به این نحو می فرمود که من از پدرم می گویم و او از پدرش و او نیز از پدرش تا رسول الله. امام صادق خودش را به جای راوی می گذاشت ولی نتیجه این می شد که آن فرد حرف حق امام را پذیرفته و این مسائل در جای خود به مسلمین می رسید اما اگر امام صادق(ع) در بیان این مطالب این ظرافتهای ارتباطی را رعایت نمی کرد معلوم نبود که موفق می شدند.

رئیس دانشگاه ادیان و مذاهب قم با بیان اینکه آنچه ما غفلت کردیم شیوه های امام صادق(ع) است، افزود: شیوه های محاجه و استدلال ایشان بسیار اهمیت دارد. ایشان سعی می کرد ظرفیت مخاطب را در نظر بگیرد و متناسب با آن سخن بگوید. اگر فردی امام را به عنوان معصوم قبول نداشت امام نمی آمد در پی اثبات عصمت خود باشد بلکه سعی می کرد از شیوه ای که مورد پذیرش فرد بود وارد شود و معارف حقیقی اسلام را منتقل کند.

وی با اشاره به اینکه بیشترین احادیث تقریبی از امام صادق(ع) به ما رسیده است؛ گفت: روایتی از امام صادق(ع) داریم که این روایت اساس کار تقریب است؛ ایشان می فرماید: ان الناس لو علموا محاسن کلامنا لتبعونا. مردم اگر محاسن کلام ما را بدانند از ما تبعیت می کنند. ما باید زمینه گفتار صادق را برای اهل سنت فراهم کنیم. ما باید موانع را برطرف کنیم. امام صادق(ع) در ارتباط با مردم که حتی ایشان را به عنوان امام قبول نداشتند و ایشان را به عنوان یک عالم برجسته می دانستند بی احترامی نمی کرد بلکه جاذبه ایجاد می کردند.